

Paulus in Korinte

door: Peter Cuijpers

Handelingen 18:1-17

Silas en Timoteüs waren door Paulus naar Macedonië gezonden, zodat hij alleen in Athene was achtergebleven (vgl. 1 Tess. 3:1vv.). Voor de eerste keer reisde hij zonder gezelschap, en wel van Athene naar Korinte. De Griekse tekst duidt aan dat zijn vertrek het gevolg was van een onaangename ervaring: Paulus ‘scheidde’ van Athene (SV).

Korinte

Korinte was ten tijde van Paulus de hoofdstad van de Romeinse provincie Achaje. Korinte lag op een landengte met twee zeehavens; de ene in verbinding met de Egeïsche zee en de andere in verbinding met de Adriatische zee. Dit maakte Korinte tot een handels- en verkeerscentrum van de eerste rang. Door het drukke scheepvaartverkeer had de stad een zeer gemengde bevolking. Dit bracht weer met zich mee dat er een veelheid van heidense religies vertegenwoordigd waren. Beroemd waren de Isthmische spelen waaraan door beroemde atleten werd deelgenomen. Maar Korinte was voornamelijk berucht om haar zedelijk verval. De tempel van Aphrodite (de godin van de liefde) met meer dan duizend tempelprostituees, trok duidenden bezoekers van her en der. Het gezegde: ‘leven als een Korintiër’ hield in: ‘hoererij bedrijven’. Maar het was niet iedereen gegeven om zich in Korinte op te houden. Er was een spreekwoord dat zei: ‘Het is niet ieder gegeven om naar Korinte te gaan’. Nee, de wellust en uitpattingen waren niet gratis. Net als vandaag moest men daarvoor flink in de buidel tasten. Niet iedereen kon zich dan ook een Korintisch uitstapje veroorloven!

Paulus' gemoedstoestand

Er zijn uitleggers die zeggen dat de gemoedstoestand van Paulus, beschreven in 1 Korintiërs 2:1-5, een gevolg is van de teleurstellende ervaring die hij in Athene had opgedaan. Dat is best mogelijk – uitsluiten kunnen we het niet! Als het om gevolgtrekkingen gaat, is het belangrijk de Bijbel goed te lezen. Er staat niet “toen ik bij u *kwam*”, was ik bij u in vrees en veel beven (...) maar “toen ik bij u *was*.” Paulus ‘*kwam*’ niet met uitnemendheid van woorden of wijsheid hun het getuigenis van God verkondigen (1 Kor. 2:1). En hij ‘*was*’ bij hen in zwakheid, in vrees en in veel beven (1 Kor. 2:3; vgl. Hand. 18:9-10). Uit Handelingen 18 kunnen we opmaken dat Paulus pas door ‘vrees en veel beven’ bevangen werd na de gebeurtenis die staat beschreven in vers 6vv. De gevolgtrekking dat Paulus down en angstig was omdat zijn poging het evangelie op een filosofische manier te verkondigen op een mislukking was uitgelopen, kan niet met de Bijbel gestaafd worden¹. Gezien de beruchte reputatie van Korinte kunnen we ons wél voorstellen dat hij er enorm tegen opgezien heeft om naar Korinte te gaan. Paulus' bezoek had immers een geheel ander karakter dan gebruikelijk was in die dagen!

Aquila en Priscilla

Paulus vond daar een Jood genaamd Aquila. Dat Paulus, in een stad als Korinte, op zoek is gegaan naar godvrezende volksgenoten is niet zo vreemd. Zo trof hij een Joods echtpaar aan, dat noodgedwongen uit Rome was vertrokken (vs. 2). Aquila was een Romeinse naam, die als bijnaam ook gedragen werd door slaven en vrijgelatenen. Men veronderstelt dan ook dat Aquila een vrijgelatene was, die zijn Joodse naam had prijsgegeven. Omdat alleen Aquila een Jood wordt genoemd, neemt men aan dat Priscilla geen Jodin was. Als het waar is dat Aquila zijn Joodse naam had prijsgegeven, is het plausibel dat hij ook een niet-Joodse tot vrouw had genomen. Toch kon hij zijn

¹ Zie de overdenking [Paulus in Athene](#)

Joodse afkomst niet verdoezelen; bij de Romeinen stond hij als zodanig te boek. Eens een Jood, altijd een Jood! Samen met de andere Joden moest hij dan ook op bevel van Claudius uit Rome vertrekken. Lees in dit verband 1 Korintiërs 7:17-24. In het christendom is het niet belangrijk of je van Joodse of niet-Joodse afkomst bent; slaaf of vrije, blank of zwart... dat doet er niet toe. We hoeven onze afkomst dan ook niet te verdoezelen. "Broeders, laat ieder bij God blijven in de staat waarin hij geroepen is".

Net zoals Paulus was Aquila tentenmaker van beroep (vs. 3). Rabbijnen verrichtten naast hun studie een handwerk om in hun levensonderhoud te voorzien; voor hun onderricht mochten zij immers geen vergoeding vragen. Hoezeer zij de handenarbeid hoogachtten, blijkt uit de spreuk: 'Wie zijn zoon geen handwerk leert, is als iemand die hem tot diefstal opvoedt'. Voor de rabbijn gold de stelregel: 'Elke studie van de Tora gaat teniet en is aanleiding tot zonde, als zij niet gepaard gaat met arbeid'. Hier kunnen wij christenen nog veel van leren. Té snel wordt er een beroep gedaan op 1 Korintiërs 9:4-15. Uit het Nieuwe Testament blijkt dat Paulus zich aan de rabbijnse stelregel heeft gehouden (vgl. Hand. 18:3; 20:34; 1 Kor. 4:12; 1 Tess. 2:9) – hij wilde liever niet de hand ophouden (vgl. 2 Tess. 3:7-12). Om alle verdachtmaking en roddel te voorkomen, voorzag Paulus dan ook zoveel mogelijk zelf in zijn onderhoud. Zo ook hier in Korinte. Hij bleef met zijn eigen handen werken, totdat Silas en Timoteüs zich weer bij hem hadden gevoegd (vs. 5). Uit 2 Korintiërs 11:9 blijkt dat zij vanuit Macedonië een gift hadden meegekregen om in de levensbehoeften van Paulus te voorzien (vgl. Fil. 4:15). Hierdoor kon Paulus zich geheel wijden aan zijn roeping: de verkondiging van het woord, het evangelie (vs. 5).

Aquila en Priscilla waren tentenmakers van beroep. Paulus ging naar hen toe en 'bleef bij hen' (vs. 3). Dat wil zeggen: hij nam bij hen zijn intrek. Het is niet duidelijk of Aquila en Priscilla reeds christenen waren toen zij uit Rome moesten vertrekken, of dat zij dat pas zijn geworden door de ontmoeting met Paulus. Hoe het ook zij, ze stelden hun huis open voor Paulus en ze nemen in het Nieuwe Testament een prominente plaats in. Paulus schrijft later, toen zij zich weer in Rome hadden gevestigd: "Groet Prisca en Aquila, mijn medearbeiders in Christus Jezus (die voor mijn leven hun hals gewaagd hebben; niet ik alleen dank hen, maar ook alle gemeenten van de volken), en de gemeente in hun huis (Rom. 16:3-5). Meer over dit echtpaar is te lezen in Handelingen 18:26; 1 Korintiërs 16:19; 2 Timoteüs 4:19.

Paulus en de Joden

Ook in Korinte begaf Paulus zich eerst naar de synagoge, waar hij elke sabbat met de aanwezige Joden en godvrezende Grieken sprak (vs. 4). Hij betuigde dat

Jezus de Christus is (vs. 5). Vergelijk Handelingen 9:22; 17:3; 18:28. Opnieuw kreeg hij met felle tegenstand te maken: "Toen zij echter weerstonden en lasterden, schudde hij zijn kleren af en zei tot hen: Uw bloed zij op uw hoofd; ik ben rein; van nu af zal ik naar de volken gaan" (vs. 6). Het afschudden van het stof van zijn kleren duidde aan dat hij alle betrekkingen met hen verbrak. "Uw bloed zij op uw hoofd" is een Hebreeuwse uitdrukking (vgl. Lev. 20:9,12,13,16; 2 Sam. 1:16), welke ook door de Joden gebruikt werd toen zij de schuld van de dood van de Heer Jezus op zich namen (Matt. 27:25). Paulus verzekert dat zij zelf door hun verblindende haat het strafgericht over hun hoofd hebben afgeroepen. Hij is er onschuldig aan, omdat hij al het mogelijke gedaan heeft om hen tot inkeer te brengen (vgl. Ezech. 33:1-9). Evenals te Antiochië in Pisidië (Hand. 13:46), verklaart Paulus met nadruk, dat hij zich van nu af tot de volken zal wenden.

Titius Justus en Crispus

Nadat Paulus de synagoge de rug had toegekeerd, worden twee mannen bij name genoemd, die zich hadden bekeerd:

- a. Justus (rechtvaardig), een heiden die God vereerde en pal naast de synagoge woonde (vs. 7).
- b. Crispus (kroeskop), een Jood die overste van de synagoge was (vs. 8).

Een Jood en een heiden die het evangelie geloofden! Ook heel het huis van Crispus geloofde in de Heer; en vele van de Korintiërs die Paulus hoorden, geloofden en werden gedoopt (vs. 8). Uit 1 Korintiërs 1:14 weten we dat Paulus Crispus eigenhandig heeft gedoopt, en waarschijnlijk ook Justus die o.a. door F.F. Bruce vereenzelvigd wordt met de Gajus uit 1 Korintiërs 1:14. Zijn volledige Romeinse naam zou dan zijn: Gajus Titius Justus. Al snel nam het aantal geheiligden in Christus Jezus toe, en de gemeente van God in Korinte begon vorm te krijgen. In 1 Korintiërs 1:26 staat dat de meeste bekeerlingen tot het 'gewone' volk behoorden.

Tussen vers 8 en 9 ligt een zeker tijdsverloop, waarin Paulus tegenwerking ondervond en zich bedreigd voelde. De angst kreeg Paulus in zijn greep en hij stond op het punt te capituleren. De Heer verscheen hem echter 's nachts in een gezicht en zei tot hem: "Wees niet bang, maar spreek en zwijg niet, want Ik ben met je, en niemand zal de hand aan je slaan om je kwaad te doen, want Ik heb veel volk in deze stad" (vs. 9-10). De Heer is trouw. Hij heeft zijn dienstknecht tot op het laatst bijgestaan en gesterkt (vgl. 2 Tim. 4:17-18). Ja, ook Paulus kende zijn angstige momenten, hij was een mens van gelijke natuur als wij (Jak. 5:17). Het was niet de eerste keer dat men de hand aan hem wilde slaan om hem kwaad te doen. Het gevaar was dan ook

reëel, en de angst was terecht. Blijkbaar waren de angst en nood zo groot dat de Heer Zichzelf op deze uitzonderlijke wijze aan Paulus openbaarde om hem te bemoedigen. De Heer zei dat Paulus niet met prediken moest ophouden; hij moest zich door niemand het zwijgen laten opleggen. En degenen die bedreigd hadden de hand aan hem te slaan om hem kwaad te doen? 'Maak je daar maar geen zorgen over. Ik sta niet toe dat iemand je ook maar een haar krengt. Ik ben met je, vertrouw op Mij'. De Heer had veel volk in deze stad. Velen zouden nog door de prediking tot bekering komen. Gesterkt en bemoedigd door dit gezicht ging Paulus verder met evangeliseren: "*Hij nu bleef een jaar en zes maanden in Korinte en leerde onder hen het woord van God*" (vs. 11).

Niet iedereen krijgt een gezicht van de Heer om bemoedigd te worden. De normale gang van zaken is dat we 'elkaar' bemoedigen en aanvuren (Hebr. 10:24-25). Toen Timoteüs door bangheid dreigde af te haken, schreef Paulus: "Wakker de genadegave van God aan [laat het vuur niet uitgaan]. Want God heeft ons niet gegeven een geest van bangheid, maar van kracht, liefde en bezonnenheid" (2 Tim. 1:6vv.). Geen gezicht, maar een woord van bemoediging. Laten we nuchter blijven en ons richten naar Gods Woord.

Paulus voor Gallio

Toen echter Gallio proconsul was van Achaje, keerden de Joden zich eendrachtig tegen Paulus, brachten hem voor de rechterstoel en zeiden: Deze overreedt de mensen om God te vereren in strijd met de wet (vs. 12-13).

Iunius Annaeus Gallio (Cordoba ± 3 v. Chr. – ± 66 na Chr.) was een Spaans-Romeins politicus uit de eerste jaren van onze tijdrekening. Hij was de oudste zoon van Seneca de Oudere en Helvia. Zijn jongere broers waren de filosoof [Seneca de Jongere](#) en de aardrijkskundige Marcus Annaeus Mela, vader van de dichter Lucanus. Hij heette oorspronkelijk Marcus Annaeus Novatus, maar na zijn adoptie door de retor Lucius Iunius Gallio liet hij zich "*Iunius Annaeus Gallio*" noemen.

Gallio doorliep met vrucht de ambtelijke loopbaan en werd (vóór 58) consul, en vervolgens in 65 senator. Volgens Handelingen 18: 12-17 was hij [proconsul](#) van de Romeinse provincie Achaja, hetgeen wordt bevestigd door een inscriptie te Delphi, waarin hij door keizer Claudius "*Iunius Gallio, mijn vriend en proconsul van Achaëa*" wordt genoemd. Zijn ambtstermijn moet ergens gesitueerd worden tussen april 51 en mei 53 na Chr. Tijdens Gallio's proconsulaat heeft Paulus te Korinte gewerkt (juni 51?). Paulus werd door de Joden bij Gallio aangeklaagd, maar deze verklaarde de aanklacht onontvankelijk, omdat hij uit misprijzen geen partij wilde kiezen in een religieus geschil onder Joden. Hij liet zelfs toe dat Sostenes, de overste van de synagoge, vóór zijn

rechterstoel een pak ransel kreeg. Deze houding van Gallio werd ingegeven door een typisch Romeinse afkeer van religieus fanatisme, maar ook door de soms antisemitische uitlatingen van zijn broer Seneca. Gallio viel later in ongenade bij keizer Nero en werd door deze omstreeks het jaar 66 gedwongen door zelfdoding een eind aan zijn leven te maken, een lot dat ook zijn broers en zijn neef overkwam.

Gallio beschouwde het tumult dat zich voor zijn rechterstoel afspeelde als een interne Joodse religieuze aangelegenheid, waarover hij geen gerechtelijke uitspraak wilde doen. Het was hun zaak – ze moesten het maar met elkaar uitzoeken! (vs. 15). En hij joeg hen van de rechterstoel weg (vs. 16). Deze zaak kreeg echter nog een staartje: allen grepen Sostenes, de overste van de synagoge, en sloegen hem vóór de rechterstoel; maar Gallio trok zich er niets van aan (vs. 17). Door de afwijzende en minachtende houding van Gallio tegenover de Joden voelde de overwegend heidense Griekse menigte zich gesterkt in haar anti-Joodse gevoelens. Een goede gelegenheid om hun haat jegens deze Joodse onruststokers eens te luchten. Niet Paulus maar Sostenes, de overste van de synagoge, was het lijdend voorwerp. Vóór de ogen van Gallio werd hij in elkaar geslagen. Andere uitleggers zijn van mening dat Sostenes door de Joden is afgetuigd, omdat hij in hun ogen een 'afvallige' was. Hoe het ook zij: Gallio stond erbij en keek ernaar!

Sostenes was waarschijnlijk de opvolger van Crispus, die zich tot het christendom had bekeerd (vs. 8). Zijn naam wordt in 1 Korintiërs 1:1 ook genoemd. Als dit dezelfde persoon is, dan kunnen we daaruit afleiden dat hij na deze gebeurtenis (evenals Crispus) tot geloof is gekomen. Dit lijkt een logische gevolgtrekking, waarom zou Lucas dit incident anders in zijn verslag hebben opgenomen? Deze veronderstelling is echter niet te bewijzen, maar ligt wel voor de hand vanwege het bepalend lidwoord 'de' voor broeder (1 Kor. 1:1).

Dit wekt de gedachte dat Sostenes in de gemeente van Korinte bekend was. Sostenes bevond zich toen waarschijnlijk bij Paulus in Efeze.

Om over na te denken

Hij ging van vandaar weg en kwam in het huis van Justus, die God vereerde, wiens huis naast de synagoge stond (vs. 7).

Er zijn uitleggers die hieruit opmaken dat Paulus zijn verblijf bij Aquila en Priscilla verruild heeft voor het huis van Justus. Dit is echter niet met zekerheid te zeggen. Mogelijk dat Justus zijn huis voor Paulus heeft opengesteld om het evangelie te verkondigen. Wie dus meer over Jezus Christus wilde horen, kon elke dag bij Paulus terecht in het huis van Justus naast de synagoge. Dit moet voor de Joden een doorn in het oog zijn geweest. Er zijn dan ook uitleggers die van mening zijn dat Paulus de Joden geprovoceerd heeft door zijn werkterrein pal naast de synagoge te verleggen. Over Paulus' motieven kan ik niet oordelen. Maar waarom wordt er meteen aan provoceren gedacht? Waarom wordt dit weer in het negatieve getrokken? Als Paulus zo provocerend bezig was geweest, zou de Heer hem dat dan niet duidelijk hebben gemaakt (vs. 9-10)?

Bijbelgetrouwe christenen krijgen vaak het verwijt dat ze provoceren: homoseksualiteit wordt zonde genoemd – provocerend voor homo's. Jezus is Gods Zoon – provocerend voor Joden en moslims. Vrouwen behoren aan hun eigen mannen onderdanig te zijn – provocerend voor feministen. Er zijn tal van zaken die we aan dit rijtje kunnen toevoegen, die allemaal voor provocerend kunnen doorgaan. De Joodse Raad vond het maar provocerend dat Petrus en Johannes het volk leerden en in Jezus de opstanding uit de doden verkondigden. Na lang wikken en wegen werd hun een spreekverbod opgelegd: zij bevalen hun in het geheel niet te spreken of te leren in de naam van Jezus (Hand. 4:18). Petrus en Johannes echter antwoordden en zeiden tot hen: *“Of het recht is voor God naar u meer*

te horen dan naar God, moet u beoordelen; want ons is het onmogelijk niet te spreken over wat wij hebben gezien en gehoord” (vs. 19-20).

Toen was het de Joodse Raad, die de apostelen een spreekverbod wilden opleggen. Nu worden christenen vanuit allerlei hoeken aangevallen om maar vooral niet te provoceren. Kwesties die gevoelig liggen, kunnen we maar beter niet hardop zeggen of naar buiten brengen. Men heeft zelfs voorgesteld om God voortaan maar Allah te noemen. Dat komt minder provocerend over, bovendien bewerkt het verbroedering met moslims. Wat is de volgende stap? Ik kan uit mijn Bijbel niet opmaken dat de eerste christenen anderen bewust geprovoceerd hebben door voor hun geloof uit te komen. Wat wij uit Gods Woord 'gezien' of 'gehoord' hebben, mogen we hardop verkondigen. We hoeven ons niet te schamen voor het evangelie (Rom. 1:16). Dat niet iedereen hier blij mee is, is geen nieuws. Daarover hoeven we ons dan ook niet te verbazen (vgl. 2 Kor. 2:14-16). De woorden discriminatie en provocatie liggen vóór in de mond van hen die bijbelgetrouwe christenen het zwijgen proberen op te leggen. De apostelen waren niet gevoelig voor dit soort intimidatie – zij hielden de rug recht. En wij? Er zijn nog wel christenen die zich niet de mond laten snoeren, maar ze zijn op één hand te tellen. Wie hardop spreekt over wat hij of zij in de Bijbel heeft gezien en gehoord, 'provoceert' en wordt aan de schandpaal genageld.

Deze overdenking is beslist geen oproep om te provoceren – wie dat meent, heeft er niet veel van begrepen! Het is wel een aanzet om eens na te denken over het begrip 'provoceren'. Wat is provoceren? Waar ligt de grens tussen provoceren en confronteren? In hoeverre hebben wij rekening te houden met andersdenkenden? Kunnen wij altijd, en overal, hardop verkondigen hoe de Bijbel over bepaalde zaken denkt? Wie bepaalt eigenlijk of bijbelse uitspraken provocerend zijn – God of de mens? Hoe ga ik zelf met beschuldigingen van provocatie om? Genoeg stof om over na te denken.